

George Orwell

Edebiyat Üzerine

Türkçesi: Yunus Çetin

Deneme

İçindekiler

Romanı Savunmak.....	9
Philip Henderson'ın <i>The Novel To-Day</i> 'i Üzerine.....	19
<i>Yazarlar İspanya Savaşı'nda Saflarını Belirliyor</i> için Yayınlanmamış Yanıt.....	23
Martin Block'un <i>Gypsies</i> 'i Üzerine	25
Yolculuk Notları	29
Yeni Kelimeler	39
Jack Hilton'ın <i>English Ways</i> 'i Üzerine (Önsöz: J. Middleton Murry, Fotoğraflar: J. Dixon Scott)	53
Edebiyat ve Sol	57
Sosyalistler Mutlu Olabilir mi?	61
Dilediğim Gibi, 15	71
Kitaplar Çok mu Pahalı?	77

Bayağılaşmadan Komik Olmak.....	81
İstiridyeler ve Siyah Bira.....	89
Palinurus'un <i>The Unquiet Grave</i> : <i>A World Cycle</i> 'ı Üzerine	95
Şiir ve Mikrofon	99
Bilimkurgu Üzerine Kişisel Notlar	109
Basın Özgürlüğü (<i>Hayvan Çiftliği</i>).....	113
Saçma Şiir: <i>The Lear Omnibus</i> (Haz. R. L. Megroz).....	127
Sayfiye Yerleri	133
Yazmanın Bedeli	139
<i>Hayvan Çiftliği</i> 'nin Ukrayna Baskısına Önsöz	143
<i>Lady Gregory's Journals</i> Üzerine (Haz. Lennox Robinson)	151
<i>Spearhead: Ten Years' Experimental Writing in America</i> Üzerine (Haz. James Laughlin)	157

Bir yabanarısı tabağımdaki reele dadanmıştı, ben de onu ortadan ikiye böldüm. Hiç aldırmadı, kesilmiş yemek borusundan ince ince reel akarken yemeğine devam etti. Ancak uçup gitmeye kalkışınca başına gelen korkunç şeyin farkına vardı. Çağdaş insanın durumu da tıpkı böyledir. Kesilip atılan onun ruhudur ve belli bir süre –belki de yirmi yıl boyunca– bunun farkına varmamıştır.

Romanı Savunmak

New English Weekly, 12 ve 19 Kasım 1936

Bugünlerde romanın neredeyse hiç itibar görmediğini söylemeye gerek yok. Öyle ki daha on sene öncesine kadar belli belirsiz bir mahcubiyetle sarf edilen “Hiç roman okumam” lafı bugünlerde *her zaman* kasıtlı bir gururla söyleniyor. Entelektüel kesimin okunmasında sakınca görmediği çağdaş yahut kabaca çağdaş birtakım romancıların olduğu söylenebilir; fakat sıradan sayılabilecek iyi veya kötü romanlar rahatça göz ardı edilirken sıradan sayılabilecek iyi veya kötü şiir-eleştiri kitapları hâlâ ciddiye alınıyor. Yani roman yazıyorsanız seslendiğiniz kesim, başka bir türde yazmanız halinde sesleneceğiniz kesim kadar kültürlü olmuyor. Günümüzde iyi roman yazılmasını imkânsız hale getiren bu durumun iki bariz sebebi var. Roman bugün de gerileme yaşıyor; üstelik romancılar okurlarının kim olduğuna dair herhangi bir fikir sahibi olsalardı bu gerileme çok daha hızlı yaşanırdı. Romanın küçümsenecek bir sanat biçimi olduğu ve akıbetinin önemli olmadığı kolaylıkla ileri sürülebilir tabii ki (örneğin Belloc’un* tuhaf bir şekilde kine bulanmış makalesine bakılabilir). Ama bunun tartışmaya değecek bir görüş olduğunu sanmıyorum. Her halükârda romanın kurtarılmaya değer olduğunu varsayıyorum ve onu kurtarabilmek uğruna akıllı

* Hillaire Belloc. (e.n.)

Edebiyat ve Sol

Tribune, 4 Haziran 1943

“Dünyada gerçek bir Dâhi ortaya çıktığında, onun kim olduğunu öğrenmek isterseniz şu şaşmaz Alamete, yani tüm Ahmakların ona karşı Fesat kurmasına bakabilirsiniz.” Jonathan Swift, *Ulysses*'in yayınlanışından 200 yıl önce böyle yazmıştı.

Sporla ilgili herhangi bir kitabı ya da yıllığı elinize aldığınızda tilki avcılığına ayrılmış pek çok sayfa bulabilirsiniz, ama entelektüel avcılığı üzerine tek bir satır yoktur. Oysa sınıfsal bilinçten ya da siyasi duruştan ileri gelen herhangi bir zorluk yaşamaksızın hem zenginlerin hem de yoksulların yıl boyunca keyfini sürdüğü asıl Britanya sporu her şeyden önce entelektüel avcılığıdır.

Zira solun “entelektüellere” –yani biçimsel deneylere girişen tüm yazar ve sanatçılara– yaklaşımı sağın gösterdiği yaklaşımdan daha dostane değildir. “Entelektüel” [*highbrow*] kelimesi *Punch*'ta olduğu gibi *Daily Worker* gazetesinde de adeta aşağılayıcı bir tabir olarak kullanılır, hatta Marksist kuramcılar tam da geleceğe kalacak güçlü eserler kaleme almış özgün yazarları hedef alır. Örnekleme için uzun bir liste sıralayabilirim ama aklımda daha ziyade Joyce, Yeats, Lawrence ve Eliot var. Bilhassa Eliot, neredeyse Kipling gibi, solcu eleştirmenler tarafından gözü kapalı bir şekilde tenkit edilir. Üstelik aynı eleştirmenler sadece birkaç sene önce Sol

Kitap Kulübü'nün* şimdiden unutulup giden başyapıtlarına methiyeler düzmüşlerdir.

“Sağlam bir partili”ye Eliot'ta neye karşı çıktığını soracak olursanız (ki bu durum neredeyse tüm sol partiler için geçerlidir) size aşağı yukarı şunu söyleyecektir: Eliot gericidir (monarşi yanlılığı, Anglo-Katolik Kilisesi'ne mensubiyeti vs. ortadadır) ve sıradan insandan kopuk bir “burjuva entelektüeli”dir, dolayısıyla da kötü bir yazardır. Bu ifadede neredeyse tüm siyasi-edebi eleştiriye hükümsüz kılan yarı bilinçli bir kafa karışıklığı görebiliriz.

Bir yazarın siyasi görüşünü hazzetmeyebilirsiniz. Sizi düşünmeye zorladığı için onu sevmemeniz de mümkün, nitekim bu da onun siyasi görüşünü hazzetmeyişinizle zorunlu olarak çelişmez. Fakat “iyi” veya “kötü” yazarlardan bahsetmeye başladığınız anda örtük bir şekilde edebi geleneğe başvurarak tamamıyla farklı bir değerler bütününe masaya yatırmış olursunuz. “İyi” yazar derken neyi kastediyoruz ki? Shakespeare “iyi” miydi? Çoğumuz iyi olduğunu ileri sürecektir. Gelgelelim Shakespeare kendi çağının ölçütleri açısından bile gerici nitelikler taşıyordu; üstelik sıradan insanın en iyi ihtimalle güçlüğüle anlayabileceği zor bir yazardı. Peki, Latince alıntılar yapmaya meraklı Anglo-Katolik bir monarşi yanlısı olması nedeniyle Eliot'ın –bir bakıma– elenmesini nereye koyacağız?

Sol edebiyat eleştirisi içeriğin önemini ısrarla vurgulamakta haksız değildir. İçinden geçtiğimiz çağı göz önüne alırsak, edebiyatın her şeyden önce propaganda niteliği taşımasını talep etmesi bile haksız sayılmayabilir. Fakat sol edebiyat eleştirisi asıl hatasını siyasi amaçlar uğruna sözde edebi hükümler vererek işlemiştir. Kaba bir örnek vermek gerekirse,

* Sol Kitap Kulübü (The Left Book Club) 1936-1948 arası Büyük Britanya'da güçlü bir sol etki yaratan bir yayın grubuydu. Orwell'in *Wigan İşkalesi Yolu* kitabı da 1937'de Sol Kitap Kulübü'nden çıkmıştır. (e.n.)

hangi komünist Troçki'nin Stalin'den daha iyi bir yazar olduğunu (tabii ki öyledir) alenen söyleme cüretini gösterebilir? "X yetenekli bir yazar ama siyasi hasmım olması nedeniyle onu susturmak için elimden geleni yapacağım," demek gayet makuldür. Sonunda onu makineli tüfekte öldürseniz bile gerçek anlamda akla karşı günah işlemiş sayılmazsınız. Asıl ölümcül günah "X benim siyasi hasmım, dolayısıyla kötü bir yazar," demektir. Bu türden şeylerin yaşanmadığını ileri sürecek herkese şu basit cevabı vermekle yetiniyorum: *News Chronicle*'dan *Labour Monthly*'ye tüm sol basının edebiyata ayrılmış sayfalarını tarayın ve ne bulduğunuza bir bakın.

Sosyalist hareketin, edebiyatçıları kendinden uzaklaştırarak ne kadar kayba uğradığını kestirmek mümkün değil. Gelgelelim, kısmen siyaset üzerine yazılmış makaleleri edebiyat saydığı için, kısmen de hümanistik kültüre yer açmaması nedeniyle sosyalist hareket gerçekten de edebiyatçıları kendinden uzaklaştırmıştır. Herkes gibi, yazarlar da İşçi Partisi'ne oy verebilir, fakat *yazar sıfatıyla* sosyalist hareketin bir parçası olmaları epey zordur. Hem kitaptan öğrenmiş doktrinerler hem de pratikten gelen siyasetçiler, "burjuva entelektüeli" olmasından ötürü yazarı küçümseyecek ve bunu ona ifade etmek için hiçbir fırsatı kaçırmayacaklardır. Yazarın eserine gösterdikleri yaklaşım, golf düşkünü borsacının yaklaşımından pek de farklı olmayacaktır. Siyasetçilerin cehaleti çağımızın belirleyici özelliklerinden biridir (G. M. Trevelyan'ın deyişiyle, "On yedinci yüzyılda milletvekilleri Kitabı Mukaddes'ten alıntı yapardı, on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda klasiklere atıfta bulunurlardı, yirminci yüzyılda ise alıntı yaptıkları hiçbir şey yok") ve bunun karşılığını yazarların edebi yetersizliğinde görebiliriz. Son savaş izleyen yıllardaki en iyi İngiliz yazarlar, çoğu siyasete doğrudan dahil olmasa da, gerici özellikler taşıyordu. Daha sonra 1930'larda, sol siyasette etkin şekilde yer almak için

büyük çaba sarf eden bir yazar kuşağı yetişti. Pek çoğu Komünist Parti'ye katıldı katılmasına, ama gidip Muhafazakâr Parti'ye üye olsalar da tıpatıp aynı şekilde karşılanırlardı. Yani ilk başta belli bir küçümseme ve şüpheyle karşılandılar, sonra da bozuk plak gibi aynı şeyleri söylemedikleri ya da söyleyemedikleri ortaya çıkınca kapı dışarı edildiler. Pek çoğu bireyciliğe gömüldü. Bu yazarların hâlâ İşçi Partisi'ne oy verdiklerine şüphe yok, ama sosyalist hareket onların yeteneklerinden istifade edemiyor. Daha da fenası, onları takip eden yazar kuşağı, tümüyle apolitik olmasalar bile, daha en baştan sosyalist hareketin dışında yer alıyor. Kariyerlerinin henüz başındaki genç yazarların en yeteneklileri pasifist; hatta bazıları faşizme meyilli bile olabilir. Sosyalist hareketin büyüsüne kapılan tek bir isim bulmak neredeyse imkânsız. On senedir faşizme karşı yürütülen mücadele onlara anlamsız ve yavan geliyor, üstelik bu görüşlerini de açıkça dile getiriyorlar. Bu durumu pek çok şekilde açıklayabiliriz, ancak solun "burjuva entelektüellerine" karşı takındığı küçümseyici tavır önemli bir neden gibi görünüyor.

Gilbert Murray bir yazısında vaktiyle bir münazara topluluğu önünde Shakespeare üzerine konuşma yaptığını anlatır. Konuşması bittiğinde âdet olduğu üzere soru almaya başlamış, fakat gelen tek soru şuymuş: "Shakespeare kapitalist miydi?" Bu hikâyenin en acıklı tarafı sahiden de yaşanmış olma ihtimalidir. Nitekim bunun izini sürerseniz Céline'in *Mea Culpa*'yı yazmasına ve Auden'in ABD'de sürdüğü kayıtsız yaşantıya belki de bir açıklama getirebilirsiniz.